

Výběžky téhož

Cesta jídla na stůl nebyla ještě nikdy zahalená v tak neproniknutelném oparu. V dnešní době je velmi obtížné nahlédnout do míst, kde jsou držena takzvaná užitková zvířata. Do velkochovů neboli zařízení pro intenzivní chov zvířat se běžný smrtelník nedostane. Běžný smrtelník po tom ani zrovna netouží. Snad tuší, že opar zakrývající svět živočišné výroby má svůj důvod, že rozostřuje obrysy nechutnosti a nelidských zločinů, které se ve jménu levných potravin páchají na živých, vnímajících bytostech. A ještě hlouběji v duši si možná uvědomuje, že lidé i zvířata jsou výběžky téhož života a že zlo a lhostejnost, jakým zvířata čelí a podléhají při průmyslové výrobě potravin, nemají příliš daleko od hromadných masakrů a genocid lidí lidmi.

Naše skupina už dlouho sbírala informace a fakta o velkochovech. Na leteckých mapách a v katastrofách jsme pátrali po jejich přesných souřadnicích. Byli jsme rozhořčení a smutní z toho, co jsme zjistili. Mysleli jsme si, že už máme oči otevřené a nic nás nezaskočí. Ale když jsme viděli, jak to všechno vypadá ve skutečnosti, když jsme to prostředí zažili na vlastní kůži, zjistili jsme, že se oči dají otevřít ještě víc, mnohem víc, až už člověku lezou z důlků. Všichni tři jsme z těch míst odcházeli proměněni.

Příběh první:

O čem asi sní

Přes rozbořený plot jsme se dostali k nízké a podlouhlé budově na okraji zemědělského areálu. Tlusté oprýskané stěny v sobě měly zasazená úzká nezasklená okna, nempouštějící dovnitř skoro žádné světlo. Stáli jsme v kopřivách, které celou budovu obrůstaly, a nahlédli jsme okénky dovnitř. V pološeru jsem spatřila asi deset velkých prasat, jak leží na podlaze, což byla jen sešlapaná hlína, a kolem nich jsou pozůstatky starých kójí a přepažení. Jakmile si nás prasata všimla, vymrštila se s překvapivou rychlostí na nohy a s funěním a dusotem odcválala kamsi doprava mimo naše zorné pole. Bylo to moje první setkání s prasaty v živočišné výrobě. Zůstala jsem otřesená tou rychlostí a jakousi samozřejmou vyděšeností, s jakou se prasata rozběhla *hlavně co nejdál* od nás.

V jiném velkochovu, ve skutečně monstrózním areálu s názvem bezelstně obsahujícím sousloví „závod pro výkrm prasat na roštích“, jsme otevřeli náhodou nezamčené dveře jedné z přízemních hal a ocitli se ve smradem nasáklém prostoru o velikosti vesnické tělocvičny. Stejně jako v tělocvičně tu panoval ryk a řev. Podle našich údajů tu mělo být přes tisíc prasat. Hala byla symetricky rozdělená asi na stovku menších kójí. V každé kóji žilo přibližně patnáct několik měsíců starých prasat. V nejbližším kotci jsem se přesvědčila, že všechna prasata mají useknuté ocásky – zákrok, který se podle zákona nesmí dělat rutinně ani preventivně, ale přesto se dělá, aniž by při něm byla použita anestezie. Prasata se nás nejdřív bála, ale pak začala přicházet blíž.

Jestliže bych měla vylíčit svůj pocit z nich jedním slovem, byla by to „frustrace“. Prasata jsou hravá a zvědavá zvířata. Podle zákona mají mít v kotcích „dostatečné množství manipulovatelného materiálu“, aby se měla čím zabavit, ale my jsme tu neviděli nic (pokud se za manipulovatelný materiál na hraní a uspokojování etologických potřeb nepovažuje

kejda – směs výkalů a moči –, která pokrývala betonovou podlahu, rošty i prasata). Byla to prostě hala plná prasat a nic víc.

Prasata naplněná zvědavostí nás přes mříže očíhávala. Pak se na druhé straně haly zničehonic otevřely dveře a my se museli dát na rychlý ústup k autu. Když jsme odjížděli, všimli jsme si inzerátu vyvěšeného na plotu. Tento závod hledá pracovníky. Na obrázku tam byla dvě růžová a šťastná selata opírající se v záři slunce předními kopýtky o nějakou dřevěnou ohrádku. Zárnější příklad klamavé reklamy jsem ještě neviděla.

Odjížděla jsem otřesená a v šoku. Až později, večer před usnutím, mě napadlo: jestlipak se těm prasatům, co nás tehdy očíhávala, o nás v noci bude zdát? Naše přítomnost a cizí pach pro ně přece musely být nejpodivnějším zážitkem celého dne, možná celého života. Ta myšlenka mě sklíčila více než cokoli jiného.

Příběh druhý:

Trýzeň všedních dní

Je příjemné pozdní odpoledne, obyčejný den jako jindy, zdá se. Celá akce chvílemi připomíná táborovou bojovku. Přelézáme plot, podlézáme bránu, vysazujeme se vzájemně do oken. Když se blížíme k jedné ze zdánlivě obyčejných budov velkochovu, je nám jasné, že jdeme správným směrem. Nepředstavitelný smrad výkalů a hluk kvičících selátek. To, co jsme spatřili, ale překonalo i ty nejhorší představy. Přeplněné kotce pár měsíců starých selat pokrytých výkaly, která jsou místo hluboké slámy nucena žít na roštové podlaze. Místo rytí v půdě má být jejich zábavou jedna pneumatika visící ze stropu. Na všech selatech již byly provedeny zákroky jako kastrace bez umrtvení, uřezávání zubů či preventivní uštípnutí ocásků, což je mimochodem ilegální, ale běžná praxe. Selata bývají z nuzných podmínek a minimálního prostoru velmi frustrovaná a někdy i agresivní, proto si často ocásky navzájem ukusují.

Ve vedlejší části budovy se nám naskýtá snad ještě horší pohled: hala plná porodních klecí. Prasnice, které obvykle již dlouho před porodem stavějí pro své děti hnízdo ze slámy, jsou zde nuceny rodit na místo, kam kálí, v kleci, v níž se nemohou ani otočit. Krev na zdech tak ještě dokresluje atmosféru zdejšího inferna.

Do obou částí budovy vedou jen malá okénka v horní polovině stěny. Prasata tak tráví celý svůj život pod halogenovými světly v nekonečném hluku větráků a jiných prasat volajících po soucitu a svobodě, kterých se jim nedostává. Jak vypadá okolní svět, se vlastně dozvídají až při transportu na jatka. Je pro mě šokující a nepřijatelné, že pro všechna takto chovaná zvířata jsou vlastně jatka vysvobozením.

Po návratu z našeho prvního výjezdu jsem se šel opít. Alkohol mé pocity však jen prohloubil, podobně jako po návratu z prohlídky koncentračního tábora v Osvětimi, když mi bylo 17 let. S tím rozdílem, že tehdy se jednalo o historickou exkurzi.

Příběh třetí:

Z klece do srdce

Na začátku je to vždycky trochu adrenalin. Člověk vstupuje na cizí pozemek a pátrá po té správné budově. S ním je tu ten nezvyklý pocit, že překračuje meze zákona, že se staví proti

pravidlům společnosti. Ovšem tentokrát bez jakýchkoliv pocitů viny, dokonce s přesvědčením o správnosti vlastního jednání. Asi každý si jako dítě někdy představoval, jaké by to bylo být zlodějem, zvědem, tajným agentem... S takovými rolemi se pojilo určité vzrušení. Nyní je tu možnost lézt přes ploty, plížit se a otevírat zámky, aniž bychom se museli cítit vinni. Dokonce na to v určitém smyslu můžeme být hrdí.

Kontakt se zvířaty ve velkochovech je vždy velmi specifický. Občas se sotva podaří pořídit několik fotek přes větrák, který vám přitom fouká neuvěřitelný smrad přímo do obličeje; taková setkání jsou rychlá a neosobní. Jindy je ovšem čas se na místě zastavit a fotit déle. Tyto momenty bývají velmi silné, protože máte možnost navázat se zvířaty kontakt. Začnete si všimnout jejich individuality. Každé zvíře se dívá trochu jinak. Například prasata mě často dojmou: některá jsou zmožena nepřírozenými podmínkami, leží na zemi a ostatní po nich šlapou. Jiná jsou zase lekavá a sebemenší pohyb a zvuk je vyplaší, začnou vyděšeně běhat a narážet do stěn svých stísněných kotců. Některá kvíkají, jiná piští a další zase sípavě kašlou.

Jakmile se člověk začne víc zajímat o jedno konkrétní prase a zahledí se mu do očí, pozná to šílené zoufalství jejich světa. Najednou to vypadá, že se vzájemně díváte tomu druhému až do duše. Je to opravdové setkání dvou živých bytostí. Mně osobně při tom často přepadne stud, že tu před tím prasetem stojím – já, člověk –, a nejráději bych se mu omluvil za všechno, co musí kvůli lidské nenažranosti vytrpět. Jak malinko na tom změní moje svědectví.

Promiňte, že vás odtud nemůžu dostat. I po tom, co jsem tu viděl, nebudu moct přesvědčit ostatní, aby za vaše zabíjení přestali platit. Když odhalím vaše utrpení druhým, většinou prostě zavřou oči. Až budu večer doma, umytý od zápachu velkochovu, vy budete pořád tam. Ve špíně a temnotě, na chladné podlaze s tisíci dalšími čekat na smrt.

Ukončit takové setkání je vždycky těžké. Nechci je tam nechávat, nechci zůstat s pocity úzkosti a bezmoci z toho, co jsem viděl. Zároveň jsem ale rád, že jsem tyto bytosti navštívil. Jako malý záblesk naděje. Jako ukázka toho, že člověk není jen krutý tyran, a jako důkaz, že tam venku je svět, který netvoří jen betonové rošty a kovové klece.

Pryč z propasti

Často dnes slyšíme, že žijeme v neobvyklé konjunktuře a že naše životní úroveň ještě nikdy nedosahovala tak vysokých hodnot (alespoň v rámci bohatého Severu). Jak je tedy možné, že jsme k ostatním bytostem tak lhostejní a degradujeme je na obchodní artikly, bez ohledu na jejich přirozené potřeby nebo schopnost trpět? Proč jedná zvířata milujeme jako své domácí mazlíčky a jiná, stejně i více inteligentní, zavíráme do nepřístupných, koncentrovaných chovů? Jestliže nějaká bytost trpí a my tomu nevěnujeme žádnou pozornost, i když je v našich silách něco změnit a přestat se na jejím utrpení podílet, neexistuje pro takový postoj žádné morální ospravedlnění. Tenhle kruh není ani začarovaný, ani bludný. Nezavírejme oči nad zjevnou realitou. Učiňme z intenzivní výroby strasti atavismus!